

EMTA sügisfestival: nostalgia ja tulevikumuusika

MARIA MÖLDER
muusikateadlane

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kannab tänava 90. sünnipäeva püstit ning juubeli puhul lubas ka sügisfestival endale tähendustest tulvil reise minevikku. Teiseks on sügisfestivalist praeguseks kujunenud eelkõige EMTA eri tegevussuundi ühendav sündmus. Muusikal on siin küll oluline osa, kuid tegelasi lisandub sellesse etendusse pidevalt. Nüüdismuusika ja muusikateatri kõrval jätkus tähelepanu ka teatrile ja kultuurikorraldusele. Peale selle edastab EMTA sõnumit, et ka Tallinna Muusikakeskkool on alati olnud ja on ka edaspidi mõtteliselt selle kõrgkooli osa.

Sügisfestivali avakontserdile võis sõita bussiga, kus reisisaatja Ardo Ran Varrese juhtimisel meenutati nostalgiliselt õpinguid muusikakeskkoolis või Kivimäe-aegses konservatooriumis/akadeemias ning sõite kesklinna ja kooli vahet. Bussid nr 18 ja 14 olid ja on teatud vaimsuse kandjad, nähtavasti said seda nüüd bussis tunda ka need, kes pole kunagi Kivimäel õppinud. Nostalgialainel jätkusid ka sündmused Kivimäel. Ardo Ran Varrese fotonäitus pakkus Kivimäel õppinuile võimaluse minna aastaid ajas tagasi, kasutades selleks ühist ruumi ning tuttavaid objekte ja inimesi. Söökla, viiuldaja kuju avamisel naerata TMKK direktor Jüri Plink, pilliriivulid riidehoius... Näituse hittfoto on ilmselt jäädvustus Jannseni poest 1990. aastate algul – seda vaatavad praegused abiturientid täiesti uskmatu pilguga.

Sügisfestivali avakontsert oli kokku pandud teostest, millest enamik on loodud Kivimäel õppides, ning neid esitasid õppeasutuste praegused ja endised õpilased ja õpetajad. Nüüd Tallinna Muusikakeskkoolile kuuluvas B-majas toimunud kontserdil oli öhkkond ülearugi familialearne. Justkui oleks sattunud suguvõsa kokkutulekule ning paar aktiivsemat sugulast oleks

Duo Farištamo Leis ja Merike Poom EMTA Uue Muusika Ansamblist.

taaskohtumise puhul teistele ette valmistatud kerge *show*-programmi. Kodust öhkkonda toetasid ka viiuldaja Kristjan Hallik ning muusikakeskkooli direktor, helilooja Timo Steiner konferansjeedena, püüdes võimalusel publikuni tuua asjaolusid ettekandele tulevate teoste kohta, mis enamasti olid valitud eesti heliloojate pärandi tundmatumast osast.

Nostalgiaat pakkus kamaluga kontserdi avanud videolõik, milles näidati kunagisi konservatooriumi, praegusi muusikakeskkooli mahakantud valdusi suisa nukras olukorras. Flötist Anna Kelder esitas tarkovskiliku atmosfääriga koridorides ja nurkades Märt-Matis Lille varjamatult tema kompositsiooniõpetaja Lepo Sumera mõjustega teose “Evolvendo”. Mälestusi äratasid nii katkiste akendega söökla, konservatooriumi garderoobi juures asunud pilliparandus kui ka värvilised ruudud koridori-põrandal – nende peal lipati kunagi keksusammuga, et tee söökla ei tunduks nii lõputult pikk.

Kuigi kontserdil oli üksikuid õpilasesitustusi, kus nootide õppimisest päris muusika juurde polnud jõutud, eksis sekka tööpeolest ülimalt süvitsiminevaid tõlgendusi. Eraldi märkimist väärivad vahest Jaan Kapp Raimo Kangro ebaõpilaslikku ängi sisaldava Klaverisüidiga op 1 ja Kersti Sumera õpilane Priidik Purga esitamas Lepo Sumera Ostinato-variatsioon. Mati Kuulbergi mõtlikku, samas harukordselt karakterset muusikat võiks eesti interpreetidelt rohkem kuulda. Üllatuslik avastus oli näiteks Timo Steineri naiivselt õpilaslik Sonaat kahele klaverile, mis oma lustlike modulatsioonidega köidab õpilasi ilmselt väga. Elamusi jätkus veelgi – kas või Toomas Trassi loomingust välja otsitud animaooper “Sprott päikest võtmas”, mille muusika toitis nähtavasti kõigiti sümboolsete maailmade loojana tuntud režissööri Mati Küti fantaasiat. Ka varajasele Tulevile omane tüürilik liikuvus ning noore Helena Tulve eristumine teistest vooludest olid head meeldetuletused.

EMTA Uue Muusika Ansambli kontsertoonistas välja kolme noorema põlvkonna nüüdismuusikapianisti profiilid. Sissejuhatuses esitasid Farištamo Leis ja Merike Poom duos õhuliselt, ent suursuguselt Arvo Pärdi paarile noodile toetuva "Hümni suurele linnale". Kontserdi tipphekede hulka kuulusid kahtlemata palad George Crumbi teosest "Zeitgeist", kus neid demonstreerisid tõeliselt orgaanilises koostöös oma üleolekut messiaenlikest atmosfääridest, millele lisandusid laiendatud tehnika ja võimendus. Reene Pehka seevastu esitas karakterilt ühetaolised teosed, Pärdi "Diagrammid" ning Stockhauseni "Klavierstück VII", mis eeldasid ühtaegu mõttetavust ja erksat sõrme, samuti tundlikku kõrva ülemhelide kuulmiseks. Ansambli juhendaja Taavi Kerikmäe kandis tereminil ette Earle Browni graafilise notatsiooni nurgakivi "December 1952", selle erinevat tõlgendust oli privileeg kuulda mõnepäevase vahega ansambel U: kontserdil. Süstematiseeritud helikogumite suhted olid endiselt paigas, kuid suur plaan muutunud.

Sisukaima elamuse EMTA kompositsiooniüliõpilaste kontserdil pakkus Pärt Uusberg oma koorilauludega, mille ta esitas omaenda kooriga Head Ööd, Vend. Uusberg on viimastel aastatel Voces Musicaleses lauldes täiendanud oma teadmisi ja oskusi nähtavasti kõiges, alates koorijuhtimisest ja hääleseadest kuni häältejuhtimisest ja vokaalikasutuseni komponeerimisel. Nii tema "Kyrie" kui ka "Muusika" on küps, peenutsemiseta kaunis koorilooming, millele ei tule milleski teha mõõndusi. Mõni liigutuslaine jõuab hingekeelteni veel minuteid pärast koori lavalt lahkumist.

Oma veenvusega ei jäänud kaugele maha ka Ksenja Zemskaja "Mere põhjas", mis kohati meenutas minimalistlikumat versiooni atonaalse perioodi Skrjabinist – sellele vundamendile olid küll laotud mõned tänapäevasemad ja krutskilised klotsid. Salapärase hispaania helilooja Rodriguez-Caballero impressionistlikult erivärvilist klaveripala "Andante para un amigo" ilmesitasid brutalsed harmooniad ja nüansirikas dünaamika, mille panid elama Farištamo Leisi tundlikud mänguvõtted. Riho Esko Maimetsa laulus "Las ma olen lind" leidis meeldivalt ootamatuid meeolul- ja tempo-pöördeid, kuid teos jäi selleks lühikeseks, et taotlusi päris lõpuni välja mängida. Samuti

võis hulganisti põnevaid tämbreid kuulda Maimetsa ansambliteoses "Sprout".

Ümarlaud tõi innovatsioonist kõnelema näiliselt vastandlikud inimesed, kes innovatsiooni alal kokku võttes kenasti üksmeele leidsid ning üksteist täiendasid. EMTA kultuurikorralduse ja humanitaarainete osakonna juhataja Gesa Birnkraut oli moderaatorina võimeline ära kuulama kõige kummalisemaid ja teemakaugemaid ideid, mida külalised ka üksjagu pakkusid. Kineetilise tantsuteatri lavastaja Saša Pepeljajev tutvustas oma innovaatilisi leide interaktiivse animatsiooni vallas, Anto Pett rääkis innovatiivsest meetodist improvisatsiooni õpetamisel. Kui veebidisaini asjatundja Henri Laupmaa lisas hulganisti asjalikke vahemärkusi, siis ümarlaua säravamad mõtted tulid nüüdistantsu määndžerilt, Kanuti Gildi Saali juhilt Priit Raualt – tema ideede peal lasi õieti liugu suurem osa arutelus osalejatest. Raud toonitas, et innovatsioon kasvab välja ebaõnnestumistest, seetõttu on oluline luua (ühiskonnas) katsetamiseks tingimused. Teistest vähem loominguiliselt läheneb innovatsiooniteemale Eesti innovatsiooniaasta juht Urmas Kõiv, kes nähtavasti lootis leida eest vaid muusikuid, kelle hulgast ta ise on ärimaailma läinud, ja seetõttu seltskonda veidi alahindas ning ABC tasemel innovatsioonitarkustest suurt kaugemale ei jõudnud.

Teatris NO99 esietendunud EMTA lavakunstikooli etendus "Margarita ja Meister" oli kogu oma ülevoolava füüsilisuse juures ometi üllatavalt narratiivne lavastus, jutustades Bulgakovi klassikalise loo eelkõige Margarita Nikolajevna seisukohalt. Kuid rääkimata sellest, et "Margarita ja Meister" kompas noorte näitlejate füüsilisi piire, tekkis vahel ka situatsioone, kus nende keha või liikumine rääkis paralleelselt hoopis teist lugu. Aeg-ajalt ilmestisid etenduse kulgu lavastaja Saša Pepeljajevile omased vormimängud, milles tegelaskujud jaotati mitme näitleja vahel.

Selline korraldus rõhutas üldjuhul olulisi stseene, samas andis noortele näitlejatele võimaluse tunda end ühte ansamblina. Kuigi lavastusel oli juures teatav õpilasteatri mekk, mõjus Pepeljajevi kineetilise teatri meetod tudengitele nähtavasti positiivse raamatuse, tehnilise šokina – on kujuteldamatu, mil määral lavaka üliõpilased meistriga koostööprotsessis tarkusi omandasid.

Pepeljajev on "Meistri ja Margarita" ko-handamisel "Margaritaks ja Meistriks" tohutult tuge saanud arvutianimatsiooni rakendamist ühes lavalise tegevusega – Bulgakovi ulmeliste olukordade lahendamise tavapärase raskus on sellega niisiis ületatud. Interaktiivse animatsiooni abil saab vaataja osa nii Berlioz'i trammionnetusest kui ka Jeshua kannatustest – viimased meenutavad kompuutriaajastu inimesele kõige rohkem liikuvaid GIF-pilte.

EMTA tellitud ooperietendused, Monika Mattieseni "DMeeter" ja Age Hirve "Tuleloitsija" on midagi sellist, mida eesti muusikaüldsus iga päev ei näe ning võibolla pole harjunudki vastu võtma. Need kaks ooperit on nii vormilt kui ka siult ülimalt vastandlikud, kuid koos täiendavad teineteist suurepäraselt. Ühelt poolt "DMeetri" ülevoolav efektsus ja lopsakus, mõneti ka minimalism, teisalt "Tuleloitsija" karakteriloomed, teksti ja muusika tasandi erisus. Lavaline maailm on mõlemal juhul nõnda terviklik, et sellesse upub üleni ka mitmendat korda vaadates. Pooleteise aasta pärast võiks need lood ja nende sõnumid jälle üle korrata – uued nüansid oleksid tagatud.

Ardo Ran Varres reisisaatjana Kivimäele festivali avakontserdile viivas bussis.
FOTOD TAAVI KULL